

مالیه عمومی

دکتر یگانه موسوی جهرمی

دکتر الهام غلامی

www.ketab.ir

سرشناسه	: موسوی جهرمی، یگانه، ۱۳۳۸ -
عنوان و نام پدیدآور	: مالیه عمومی / یگانه موسوی جهرمی، الهام غلامی؛ ویراستار علمی فرهاد خدادادکاشی؛ تهیه و تولید سازمان امور مالیاتی کشور.
مشخصات نشر	: تهران: شرکت ایده پردازان فن و هنر، ۱۳۹۳.
مشخصات ظاهری	: ۲۱۲ ص: جدول.
شابک	: رایگان 4-53-2559-964-978
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۱۸۷ - ۱۸۹.
یادداشت	: نمایه.
موضوع	: مالیه عمومی — راهنمای آموزشی (عالی)
موضوع	: مالیه عمومی — آزمون ها و تمرین ها (عالی)
شناسه افزوده	: غلامی، الهام، ۱۳۶۲ -
شناسه افزوده	: سازمان امور مالیاتی کشور
رده بندی کنگره	: HJ۱۳۱/م۸۵م۲ ۱۳۹۳
رده بندی دیویی	: ۳۳۶/۰۷۶
شماره کتابشناسی ملی	: ۳۷۰۲۰۹۵

وزارت امور مالیاتی کشور

مالیه عمومی

مؤلفان: دکتر یگانه موسوی جهرمی / دکتر الهام غلامی

ویراستار علمی: دکتر فرهاد خدادادکاشی

طراح آموزشی: دکتر فرهاد خدادادکاشی

صفحه آرا: فاطمه علاالدینی

تهیه و تولید: معاونت پژوهش، برنامه ریزی و امور بین الملل

ناشر: شرکت انتشاراتی ایده پردازان فن و هنر با همکاری سازمان امور مالیاتی کشور

شمارگان: ۳,۰۰۰

قیمت: رایگان

نوبت و تاریخ چاپ: اول زمستان ۹۳

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۲۵۵۹-۵۳-۴

(کلیه حقوق نشر اعم از چاپی، الکترونیکی، تصویری، صوتی و اینترنتی برای سازمان امور مالیاتی کشور محفوظ است)

پیشگفتار

در اواخر قرن هجدهم میلادی، همزمان با شکل‌گیری تفکر اقتصادی در چارچوب مکتب اقتصادی کلاسیک، به عنوان اولین مکتب اقتصادی شناخته شده، اظهار نظر و بحث در خصوص دولت و نقش اقتصادی آن آغاز شد. از آن زمان تاکنون، با وقوع حوادث گوناگونی مانند انقلاب اکتبر روسیه (۱۹۱۷)، جنگ جهانی اول (۱۹۱۲-۱۹۱۷) و جنگ جهانی دوم (۱۹۳۹-۱۹۴۵)، ایجاد شکاف بیشتر اقتصادی میان کشورهای توسعه‌یافته و در حال توسعه پس از جنگ جهانی دوم، شوک افزایش قیمت نفت در اوایل دهه هفتاد میلادی و بروز پدیده رکود تورمی در اقتصاد بسیاری از کشورهای جهان به‌ویژه کشورهای پیشرفته، افزایش چشمگیر سرعت رشد پیشرفت‌های فنی به‌ویژه در حوزه فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات از اوایل دهه نود میلادی به بعد، مکاتب اقتصادی دیگری، با نگاه‌های متفاوت نسبت به جایگاه اقتصادی دولت شکل گرفتند. براین اساس، قلمرو و حدود فعالیت اقتصادی دولت در طیفی، از عدم مداخله آن در اقتصاد (کلاسیک‌ها) تا نفوذ کامل دولت در اقتصاد (سوسیالیست-کمونیست‌ها)، قرار گرفت. روشن است که در طی زمان، در میان دو حالت غایی این طیف، نه تنها مکاتب مختلف اقتصادی بلکه سیاستمداران، احزاب و افکار عمومی به همراه استدلال و توجیه علمی، و به واسطه نوسانات اقتصادی (دوره‌های رونق و رکود) و تجربیات حاصل از وقایع مذکور، با درجات متفاوت قائل به جایگاه اقتصادی دولت شدند. بنابراین، در طی زمان، نگرش به دولت و انتظارات از آن تغییر کرده است. چنانکه در کتاب حاضر مطالعه خواهد شد، به‌ویژه از قرن بیستم تاکنون، صرف‌نظر از تفاوت آرا در خصوص نقش‌آفرینی دولت در اقتصاد و میزان اثرگذاری و کارآمدی در اقتصاد، برای دولت وظایف و اهداف اقتصادی تعریف شده است.

در پی پذیرش وظایف و نقش دولت در هر سطحی و در هر اقتصادی اعم از توسعه‌یافته و توسعه‌نیافته، مباحثی در خصوص مخارج دولت، ترکیب آن و چگونگی تأمین مالی مخارج دولت مطرح شده است. به این ترتیب، علم مالیه عمومی بوجود آمده که در آن عملیات و فعالیت‌های مربوط به چگونگی انجام هزینه‌های دولت‌ها، روش‌های جمع‌آوری درآمدها و چگونگی نحوه اداره وجوه و منابع مالی بررسی می‌شود.

به‌همین جهت سعی شده است در کتاب حاضر، به‌عنوان منبع درس «مالیه عمومی» با درنظر داشتن سرفصل مصوب درس، به مباحث‌هایی از این حوزه پرداخته شود که به درک علمی خوانندگان از مفاهیم و اصطلاحات پایه‌ای و کلیدی کمک نماید. همچنین، تلاش شده آنان، به‌طور کلی، با نظریه‌ها و موضوعات مطرح و بنیادی در زمینه نقش اقتصادی دولت و آثار آن؛ و نیز به طور اجمالی، در طیفی از

دیدگاه‌ها در مورد دخالت دولت در اقتصاد، از دیدگاه مکتب کلاسیک تا دیدگاه‌های جدید آشنا شوند.

این کتاب مشتمل بر هفت فصل به شرح زیر تدوین گردیده است:

از آنجا که همواره در مورد دولت و نقش آن در اقتصاد بحث است، فصل اول به همین عنوان اختصاص یافته است. مباحث در این خصوص، در درجه اول، به تعریف دولت و انتظار از نقش آن در تأمین اهداف اقتصادی برمی‌گردد. همچنین، مبانی نظری مداخله اقتصادی دولت و دیدگاه مکاتب مختلف اقتصادی در خصوص نوع و حوزه مداخله دولت از جمله موضوعات بنیادی در زیر مجموعه عنوان مذکور است.

فصل دوم، با عنوان مقدمه‌ای بر مالیه عمومی، حاوی جنبه‌های مطرح در خصوص مالیه عمومی، شامل مواردی چون تعریف، تحولات، دامنه، ماهیت، اهداف اقتصادی آن، نگاشته شده است.

در فصل سوم، با عنوان تخصیص منابع، به معرفی و بحث در مورد کالاهای عمومی و پیامدهای خارجی، به عنوان مظاهر شکست بازار و ناکامی بازار در تخصیص بهینه منابع پرداخته شده است. همچنین، در این فصل الگوهای تأمین بهینه کالای عمومی نیز ارائه شده است.

با توجه به اینکه دولت بر اساس وظایفی که عهده‌دار می‌شود، متحمل مخارجی و در پی آن نیازمند منابع مالی برای کسب درآمد می‌گردد؛ فصول چهارم و پنجم، به تشریح مخارج عمومی و منابع عمومی، از منظر ترکیب و انواع، نظریات و موضوعات مرتبط، و آثار اقتصادی آنها، اختصاص یافته است. شایان ذکر است که به دلیل اهمیت و جایگاه مالیات در ترکیب منابع عمومی، در فصل پنجم ضمن پرداختن به مفاهیم مرتبط با مالیات مانند فرار و اجتناب مالیاتی، طبقه‌بندی مالیات از منظرهای مختلف و آثار آن مدنظر قرار گرفته است. به علاوه، در فصول مذکور، به ترتیب، ترکیب و روند مخارج و اندازه دولت، و طبقه‌بندی و ترکیب منابع عمومی و مالیات، در ایران بررسی شده است. در انتهای فصل پنجم، شاخص‌های مالیاتی در ایران با کشورهای منتخب مقایسه شده‌اند.

دولت برای ایفای نقش خود و تحقق اهداف اقتصادی، به سیاست‌های اقتصادی، از جمله به سیاست مالی، متوسل می‌شود. از اینرو، فصل ششم با هدف آشنایی با سیاست مالی دولت، ابزار، انواع و چگونگی اثرگذاری آن، تدوین شده است. در این فصل به ارتباط سیاست مالی و اهداف اقتصادی دولت، و دیدگاه مکاتب مختلف در خصوص سیاست مالی پرداخته شده است.

فصل هفتم، به بودجه که بیانگر برنامه مالی دولت است، اختصاص یافته است. در این فصل، مفاهیم مرتبط با بودجه و نقش آن در اقتصاد، اصول تهیه و تنظیم بودجه، و تاریخچه بودجه در ایران ارائه شده است. همچنین، در این فصل، کسری بودجه، به عنوان یکی از مهمترین تبعات ممکن

ناشی از نقش آفرینی دولت، راه‌های مختلف تامین مالی کسری بودجه و آثار آنها، و روند کسری بودجه در ایران جای دارد.

با توجه به اهمیت و گستردگی موضوع «مالیه عمومی» تردیدی نیست که موضوعات دیگری نیز وجود دارد که می‌تواند در افزایش دانش، قدرت درک و تجزیه و تحلیل مسائل مالی و اقتصادی مربوط به دولت (مالیه عمومی)، یادگیرندگان مؤثر باشد. بدیهی است، چنین هدفی در چارچوب یک کتاب و یک درس (دو واحدی) نمی‌گنجد و نیازمند مطالعه بیشتر و مراجعه به منابع دیگر در این حوزه است. بنابراین، در انتهای کتاب به‌منظور آشنایی یادگیرندگان با منابع بیشتر و استفاده از آنها، فهرست منابعی که در تألیف کتاب از آنها بهره‌برداری شده، معرفی می‌شود. سرانجام، کتابنامه برای آسان یافتن مطالب مربوط به واژگان و اصطلاحات کلیدی پیوست شده است.

در پایان فرصت را مغتنم شمرده و از جناب آقای محمدرضا عبدی، معاون محترم پژوهش، برنامه‌ریزی و امور بین‌الملل سازمان امور مالیاتی، به جهت فراهم نمودن امکان تألیف کتاب پیش‌رو سپاسگزاری می‌شود. از همکاری ارزنده جناب آقای دکتر فرهاد خدادادکاشی، ویراستار علمی، قدردانی می‌شود. همچنین، از جنابان آقایان دکتر محمدرضا منجذب، ریاست و مرتضی اسدی، معاونت پژوهشی دانشگاه علوم اقتصادی؛ یوسفی، رئیس دفتر آموزش سازمان امور مالیاتی؛ و سایر همکاران آنان، که با تلاش فراوان و توجه ویژه، عهده‌دار به ثمر رساندن فرایند چاپ کتاب حاضر بودند، تشکر می‌شود.

یگانه موسوی جهرمی

الهام غلامی

آبان ۱۳۹۳

راهنمای مطالعه

خواننده عزیز، مالیه عمومی، یکی از شاخه‌های اقتصاد است و چنانکه از نام آن استنباط می‌شود هدف فراهم ساختن زمینه‌های آشنایی خواننده با جایگاه بالقوه دولت در اقتصاد، اهداف و وظایف اقتصادی دولت، مخارج دولت و ترکیب آن، نحوه تامین مالی مخارج دولت و چگونگی اثرگذاری فعالیت‌ها و سیاست‌های اقتصادی آن بر اقتصاد است. این کتاب برای دو واحد درسی تدوین گردیده است. محتوای کتاب با عنایت به سرفصل مصوب درس، در قالب ۷ فصل، تهیه و سازمان‌دهی شده است. برای اینکه بهتر بتوانید به هدف خود یعنی یادگیری مطالب کتاب دست یابید به موارد زیر توجه کنید:

* داشتن برنامه برای انجام هرکاری، از جمله مطالعه و فراگیری، مانند داشتن نقشه سفر و رفتن به راهی است که قبلاً آن را نپیموده‌اید. بدون نقشه هم می‌توانید راهی را طی کنید اما مسلماً یا به نتیجه مطلوب نخواهید رسید و یا با صرف منابع و زمان بیشتر نتیجه‌ای نه چندان مطلوب بدست خواهید آورد.

مطالعه و فراگیری، طبق برنامه‌ای با زمان‌بندی مناسب برای شما که در سازمان امور مالیاتی مشغول خدمت هستید، اهمیت بسزایی دارد. زیرا اکنون شما در نظام آموزشی تحصیل می‌کنید که با هدف و تجربه آموزشی پیشین شما متفاوت است. شما به احتمالی در فرآیند یادگیری گذشته خود صرفاً به امر تحصیل اشتغال داشته‌اید در صورتی که اکنون فرآیند یادگیری پیش‌رو، آموزش ضمن خدمت است. از آنجا که به طور معمول برنامه درسی آموزش ضمن خدمت برای ساعات محدود و کمتر از آموزش رسمی طراحی می‌شود، ضرورت دارد با برنامه‌ریزی صحیح خود و با عنایت به برنامه زمانبندی و بودجه‌بندی کتاب (تعیین فصول برای مطالعه هر جلسه) که توسط استاد ارائه می‌شود، با مطالعه کامل در جلسات کلاس حاضر شوید و فرصت رفع اشکالات خود را از دست ندهید. توصیه می‌شود هنگام مطالعه حتماً سؤالات و نکات مبهم خود را یادداشت کنید تا بتوانید در کلاس آنها را مطرح کنید.

بر همین اساس، مؤلفین سعی نموده‌اند با نگارش مطالب مناسب و مفید در خصوص مالیه عمومی، به شیوه روان و قابل درک، شما را در این امر و در جهت ارتقا دانش متناسب با شغلان یاری دهند.

* در ابتدای هر فصل، اهداف مورد انتظار بیان شده است. هنگام مطالعه هر یک از فصول کتاب، قبل از هر چیز لازم است به این اهداف (کلی و رفتاری) توجه کنید. زیرا آگاهی از اهداف، در شما

نسبت به موضوع مورد بحث انگیزه و علاقه ایجاد می‌کند و به مطالعه شما جهت می‌دهد.

* میان فصل‌های هر بخش مختلف کتاب ارتباط و انسجام وجود دارد، به عبارت دیگر، مطالب هر فصل با تکیه بر فصل‌های پیش از آن تهیه شده است. برای فهم بهتر مطالب هر فصل لازم است مطالب فصل‌های قبل از آن را به‌خوبی درک کرده باشید.

* در هر فصل مجموعه‌ای از مفاهیم اساسی آموزش داده می‌شود. این مفاهیم نکات اساسی فصل هستند و بقیه مطالب و فعالیت‌ها برای یادگیری آن تنظیم شده‌اند. از این رو پس از اتمام مطالب هر فصل قسمتی تحت عنوان «خلاصه فصل» نگارش شده است که دربرگیرنده این مفاهیم است. پس از مطالعه هر فصل، تأمل در قسمت «خلاصه فصل» می‌تواند به تعمیق یادگیری در شما کمک کند. توجه داشته باشید که خلاصه فصل برای حفظ کردن و یادگیری سطحی مطالب نیست.

* در پایان هر فصل، چند نمونه پرسش با عنوان «خودآزمایی فصل» ارائه شده که پاسخ آنها در انتهای کتاب آمده است. توصیه می‌شود که پس از مطالعه کامل هر فصل، به خودآزمایی فصل بپردازید. پاسخنامه به‌منظور مقایسه پاسخ‌های شما با جواب صحیح پرسش‌ها تهیه شده است تا بتوانید آموخته‌های خود را محک بزنید. بنابراین، همواره پس از پاسخ دادن به پرسش‌های مطرح شده در خودآزمایی فصول به پاسخنامه مراجعه کنید.

نکاتی در شیوه‌های مطلوب تدریس

همکار محترم،

توجه به توصیه‌های زیر می‌تواند در غنا بخشیدن به ساعات تدریس و رفع اشکال، و بهره‌ی بیشتر یادگیرندگان از دانش و تجربه شما مؤثر باشد.

* در تدریس این کتاب اگر مایل باشید می‌توانید از شیوه رفع اشکال گروهی و در برخی زمینه‌ها مانند بررسی اثر سیاست مالی و اثر برقراری مالیات جدید در اقتصاد، بررسی رعایت اصول تهیه بودجه دولت ایران، و... از شیوه‌های تدریس فعال به‌ویژه بحث گروهی استفاده کنید. بهره‌گیری از موضوعات روز در مثال‌ها و بحث‌ها، گذشته از تنوع آفرینی، در تسهیل امر «یادگیری و یاددهی» مؤثر است.

* مناسب است قبل از شروع کلاس، برنامه زمانبندی شده‌ای جهت تدریس و رفع اشکال درس و سایر فعالیت‌های ممکن با عنایت به حجم کتاب و تعداد جلسات محدود تشکیل کلاس تهیه و در اولین جلسه کلاس به یادگیرندگان ارائه نمایید توصیه می‌شود در این برنامه برگزاری حداقل یک آزمون پیش‌بینی شود. این اقدام علاوه بر آنکه می‌تواند از تکرار موضوعات جلوگیری کند و بازدهی کلاس را افزایش می‌دهد.

* گذشته از اهداف کلی که در ابتدای هر فصل مشخص شده است، اهداف رفتاری نیز در همان ابتدای فصول آمده است تا همکاران محترم از انتظارات آموزشی آگاه شوند و در فرآیند «یادگیری و یاددهی» نقش سازنده خود را بهتر ایفا نمایند.

* به‌منظور فعال شدن یادگیرندگان در امر یادگیری و تقویت مهارت‌های تفکر (استدلال، تشخیص، کسب، یادآوری، تجزیه و تحلیل و ...) مجموعه‌ای از تمرینات طراحی شده که با عنوان خودآزمایی در پایان هر فصل آمده است. این خودآزمایی‌ها نمونه‌هایی هستند که سعی شده مهمترین نکات هر فصل را مورد بحث قرار دهند. همکاران محترم می‌توانند این نمونه‌ها را گسترش دهند.

* از طرح مقولات جزئی و مباحث جنبی دامنه‌دار که ارتباط مستقیم به درس ندارد و گاه در جریان آموزش اختلال ایجاد می‌کند، پرهیز شود.

* به‌منظور تقویت مهارت پژوهش و ایجاد علاقه به مباحث مالیه عمومی، همکاران محترم می‌توانند به تناسب عنوان فصول (۷ فصل)، یادگیرندگان را برای تهیه گزارش‌هایی، به‌ویژه کاربردی، از منابع مختلف و با مراجعه به کتابخانه‌ها و به سایت‌ها و سازمان‌های ذیربط، راهنمایی و تشویق نمایند. مجموعه حاصل از این فعالیت یادگیرندگان می‌تواند به شکل ملون درآید و در کتابخانه محل استقرار و حتی، در صورت صلاحدید شما و مسئولین مربوطه، در کتابخانه سازمان امور مالیاتی در تهران، برای استفاده دیگران نگهداری شود.

فهرست مطالب

پیشگفتار.....	الف
راهنمای مطالعه.....	د
نکاتی چند در شیوه‌های مطلوب تدریس.....	و
فصل اول: دولت و نقش آن در اقتصاد.....	۱
۱-۱. مقدمه.....	۳
۱-۲. تعریف دولت.....	۴
۱-۳. مبانی نظری مداخله اقتصادی دولت (نظریه‌های شکست بازار).....	۵
۱-۳-۱. شکست بازار در تخصیص بهینه منابع (ناکارایی).....	۶
۱-۳-۲. شکست بازار در اشتغال منابع (بیکاری).....	۸
۱-۳-۳. شکست بازار در تامین اهداف اجتماعی (توزیع درآمد و فقر).....	۸
۱-۴. دیدگاه مکاتب مختلف اقتصادی در خصوص نوع و حوزه مداخله دولت.....	۱۰
۱-۵. وظایف اقتصادی دولت.....	۱۱
۱-۶. دولت و رشد اقتصادی.....	۱۲
خلاصه فصل اول.....	۱۶
خودآزمایی فصل اول.....	۱۸
فصل دوم: مقدمه‌ای بر مالیه عمومی.....	۲۱
۲-۱. مقدمه.....	۲۳
۲-۲. مفهوم مالیه عمومی.....	۲۴
۲-۳. مالیه عمومی از دیدگاه کلاسیک تا دیدگاه نوین.....	۲۵
۲-۴. مالیه عمومی و مالیه خصوصی.....	۲۷
۲-۵. دامنه مالیه عمومی.....	۲۹

- ۶-۲ ماهیت و اندازه مالیه عمومی..... ۳۲
- ۷-۲ اهداف اقتصادی و مالیه عمومی ۳۳
- ۸-۲ مالیه عمومی در کشورهای درحال توسعه ۳۴
- خلاصه فصل دوم..... ۳۸
- خودآزمایی فصل دوم..... ۴۱

فصل سوم: کالای عمومی و پیامدهای خارجی ۴۳

- ۱-۳ مقدمه ۴۵
- ۲-۳ تمایز بین کالاهای عمومی خالص و کالاهای خصوصی خالص ۴۵
- ۳-۳ کالای عمومی ناخالص و پذیرده ازدحام..... ۵۰
- ۴-۳ کالای عمومی و پذیرده سوار مجانی..... ۵۰
- ۵-۳ الگوهای فراهم‌آوری بهیبه کالای عمومی..... ۵۱
- ۱-۵-۳ الگوی ارائه کارآمد کالای عمومی براساس تعادل جزئی..... ۵۱
- ۲-۵-۳ الگوی پیگو..... ۵۳
- ۳-۵-۳ الگوی ساموئلسون..... ۵۳
- ۴-۵-۳ الگوی بوکانان..... ۵۴
- ۶-۳ پیامدهای خارجی..... ۵۶
- ۱-۶-۳ ماهیت پیامدهای خارجی ۵۶
- ۲-۶-۳ داخلی کردن پیامدهای خارجی منفی و مالیات..... ۵۷
- ۳-۶-۳ داخلی کردن پیامدهای خارجی مثبت و یارانه..... ۶۰
- خلاصه فصل سوم..... ۶۲
- خودآزمایی فصل سوم..... ۶۴

فصل چهارم: مخارج عمومی ۶۷

- ۱-۴ مقدمه ۶۹
- ۲-۴ انواع مخارج دولت ۷۰
- ۱-۲-۴ مخارج عمومی، اداری و اجرایی..... ۷۰
- ۲-۲-۴ مخارج عمومی اقتصادی..... ۷۰

۳-۴	نظریات مربوط به رشد مخارج عمومی دولت.....	۷۱
۱-۳-۴	الگوهای توسعه‌ای رشد مخارج عمومی.....	۷۱
۲-۳-۴	الگوی واگنر.....	۷۲
۳-۳-۴	الگوی پیکاک و وایزمن.....	۷۳
۴-۴	عوامل موثر بر اندازه و رشد مخارج دولت.....	۷۴
۵-۴	روند مخارج و اندازه دولت در ایران.....	۷۶
۶-۴	ترکیب مخارج دولت در ایران طی سال‌های ۱۳۶۸ الی ۱۳۹۱.....	۷۷
	خلاصه فصل چهارم.....	۸۰
	خودآزمایی فصل چهارم.....	۸۱

فصل پنجم: درآمد مالیاتی..... ۸۳

۱-۵	مقدمه.....	۸۵
۲-۵	انواع منابع عمومی.....	۸۵
۱-۲-۵	درآمدهای مالیاتی.....	۸۶
۲-۲-۵	درآمدهای غیر مالیاتی.....	۸۶
۳-۵	درآمدهای دولت و ترکیب آن در ایران.....	۸۷
۴-۵	تعریف مالیات و مفاهیم مرتبط.....	۹۳
۱-۴-۵	تعریف مالیات.....	۹۳
۲-۴-۵	فرار مالیاتی و اجتناب از پرداخت مالیات.....	۹۳
۳-۴-۵	ظرفیت مالیاتی.....	۹۵
۵-۵	اصول و مبانی برقراری مالیات.....	۹۸
۱-۵-۵	اصل عدالت.....	۹۸
۲-۵-۵	اصل کارایی مالیاتی.....	۱۰۰
۶-۵	طبقه بندی مالیات.....	۱۰۱
۱-۶-۵	طبقه بندی مالیات از نظر روش وصول.....	۱۰۱
۲-۶-۵	طبقه بندی مالیات بر اساس پایه مالیاتی.....	۱۰۱
۷-۵	آثار اقتصادی مالیات به تفکیک پایه‌های مالیاتی.....	۱۰۸
۱-۷-۵	آثار مالیات بر درآمد.....	۱۰۸

۱۰۹.....	۲-۷-۵. آثار مالیات بر مصرف.....
۱۱۱.....	۸-۵. طبقه بندی و ترکیب مالیات در ایران.....
۱۱۱.....	۱-۸-۵. مالیات بر درآمد.....
۱۱۸.....	۲-۸-۵. مالیات بر ثروت (دارایی).....
۱۲۰.....	۳-۸-۵. مالیات بر مصرف (مالیات بر کالاها و خدمات).....
۱۲۳.....	۹-۵. مقایسه شاخص های مالیاتی در ایران و کشورهای منتخب.....
۱۲۳.....	۱-۹-۵. نسبت درآمدهای مالیاتی به تولید ناخالص داخلی.....
۱۲۴.....	۲-۹-۵. نسبت درآمدهای مالیاتی به منابع عمومی دولت.....
۱۲۴.....	۳-۹-۵. نسبت درآمدهای مالیاتی به مخارج دولت.....
۱۲۸.....	خلاصه فصل پنجم.....
۱۳۲.....	خودآزمایی فصل پنجم.....
۱۳۵.....	فصل ششم: سیاست مالی دولت
۱۳۷.....	۱-۶. مقدمه.....
۱۳۸.....	۲-۶. منحنی های تقاضای کل و عرضه کل.....
۱۴۰.....	۳-۶. تعریف سیاست مالی و ابزار آن.....
۱۴۴.....	۴-۶. ضریب فزاینده و اثر سیاست مالی.....
۱۴۸.....	۵-۶. سیاست مالی و اهداف اقتصادی دولت.....
۱۵۱.....	۶-۶. دیدگاه مکاتب مختلف در خصوص سیاست مالی.....
۱۵۵.....	خلاصه فصل ششم.....
۱۵۸.....	خودآزمایی فصل ششم.....
۱۶۱.....	فصل هفتم: بودجه
۱۶۳.....	۱-۷. مقدمه.....
۱۶۴.....	۲-۷. تعریف بودجه و مفاهیم مرتبط.....
۱۶۵.....	۱-۲-۷. کسری بودجه و انواع آن.....
۱۶۷.....	۳-۷. اصول بودجه.....
۱۷۰.....	۴-۷. نقش های بودجه در اقتصاد.....

۵-۷. منابع مختلف تامین مالی کسری بودجه و آثار آنها.....	۱۷۲
۶-۷. ضریب فزاینده بودجه متوازن.....	۱۷۴
۷-۷. تاریخچه بودجه در ایران.....	۱۷۵
۸-۷. روند کسری بودجه در ایران.....	۱۷۸
خلاصه فصل هفتم.....	۱۸۰
خودآزمایی فصل هفتم.....	۱۸۲

پاسخنامه.....	۱۸۵
---------------	-----

کتابنامه.....	۱۸۷
---------------	-----

نمایه.....	۱۹۱
------------	-----